Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

4 (631) ISSN 1407-6748 2023. gada 24. aprīlis

MĀKSLINIEKU RADOŠAIS LIDOJUMS NAV PAREDZAMS

K. Zariņš pie pašportreta "Palete". Foto: R. Derrings.

Kristaps Zariņš: "Tā ir izveidojies, ka LMA rektori ir gleznotāji, kuri ir vicinājuši otas. Cits biežāk, cits retāk. Neredzu iespēju būt par rektoru, ignorējot radošu darbību savā darbnīcā. Gleznojot aizmirstos un atrodu enerģiju. Atrast risinājumu katrai gleznai ir aizraujoši un trenē prasmi sekundes desmitdaļā pieņemt lēmumu, kuru krāsu izspiest no tūbiņas. […] Mākslas akadēmijas izglītības uzdevums ir sagatavot jauniešus, lai tie, pabeidzot studijas, atrastu savu karjeru daudzveidībā, ko pieprasa daudzšķautņainā un mainīgā pasaules ekonomika, saprotot savu individuālo pienesumu un apzinoties savu profesionālo sagatavotību. LMA internacionālās aktivitātes iezīmē akadēmijas redzamību Eiropas kartē. Kopējas mācību programmas ar ārvalstu partneraugstskolām būtu jāattīsta, neaizmirstot mūsu nacionālās saknes. Nenoliegšu, ka plānais valsts finansējums augstākai izglītībai rada nevienlīdzīgus nosacījumus konkurencē ar tuvu un tālu kaimiņvalstu mākslas augstskolām. […] Lai nenonāktu kādam uz šķīvja pusdienlaikā ir nemitīgi jāattīstās un jākļūst spurainam. […] LMA ir augstskola, kur budžeta vietas sniedz iespēju studēt, neskatoties uz sociālo stāvokli, tātad visiem, kas jūt mākslas aicinājumu. Jāsaprot, ka mākslas studijas ir dārgas studiju procesā, materiāli ir dārgi. Tēlniekiem prototipu izvērst materiālā arī ir dārgs prieks, un arī metāla dizains prasa ieguldījumus. […] Nevienas augstskolas diploms nenodrošina garantētu darbu, izņemot militārās studijas. Studiju procesā studentiem jārāda iespēju ceļi, kā iekļauties ekonomiskajos ūdeņos. Ekonomiski attīstītas valsts pazīme ir kultūras klātbūtne katrā segmentā – sākot ar policijas iecirkni, kur sienas rotā glezna vai grafika, un beidzot ar govs aploku ar dizainētu elektrisko ganu. Dzirdēju, ka mākslīgais intelekts var uzvarēt šahistus. Domāju, ka ar mākslīgo intelektu var sacensties tikai mākslinieki, kuru radošais lidojums nav paredzams."

Turpinot sarunu ciklu ar augstāko izglītības iestāžu vadītājiem Ojārs Spārītis uz sarunu aicināja savu kolēģi, gleznotāju, Latvijas Mākslas akadēmijas rektoru **Kristapu Zariņu.**

Turpinājums – 2. lpp.

IZGLĪTĪBAS VĒSTURNIEKAM IR PIENĀKUMS PRET VĒSTURI UN IZGLĪTĪBU

Iveta Ķestere ir izglītības vēsturniece – Latvijas Universitātes (LU) Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesore un Pedagoģijas zinātniskā institūta vadošā pētniece. Viņas pētnieciskās intereses saistītas ar "jaunā padomju cilvēka" fenomena izpēti, vizuālo propagandu izglītībā Eiropas totalitārajos režīmos un bērnības attēlojumu Latvijas muzejos. Profesore uzskata, ka *"pedagogs, kas apguvis tikai mācīšanas metodiku, būtībā ir izglītots par amatnieku. Ja gribam, lai skolotājs tālāk attīsta pedagoģisko domu, savu profesiju un izglītību Latvijā, viņam/viņai jāveic sistemātisks intelektuāls darbs, ko sniedz akadēmiskas studijas."* Šajā intervijā par izglītības vēsturnieka pienākumu pret divām zinātnēm – vēsturi un izglītību.

Turpinājums – 3. lpp.

Foto: Privātais arhīvs.

Etnogrāfiskie un *frīku* šovi Latvijas teritorijā – starp zinātni, izklaidi un homofobiju

Pēcdoktorantūras pieredzes stāsts

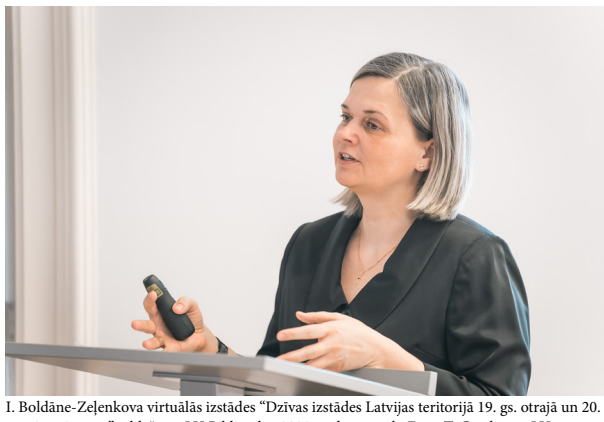

I. Boldāne-Zeļenkova virtuālās izstādes "Dzīvas izstādes Latvijas teritorijā 19. gs. otrajā un 20. gs. pirmajā pusē" atklāšanā, LU Bibliotēka, 2023. gada 5. aprīlī. Foto: T. Grīnbergs, LU.

Ilze Boldāne-Zeļenkova ir Latvijas Universitātes (LU) Latvijas vēstures institūta vadošā pētniece, pēcdoktorantūras projekta "Etnogrāfiskie un frīku šovi Latvijas teritorijā 19. un 20. gs. mijā – starp zinātni, izklaidi un homofobiju" (Nr. 1.1.1.2/VIAA/3/19/516) vadītāja. Par personīgi nozīmīgiem ieguvumiem pēcdoktorantūras laikā Ilze saka: *"To ir patiesi daudz! Bez jaunatklājēja prieka, tā bija iespēja strādāt vairāku valstu bibliotēkās un arhīvos, iepazīt vēsturnieka darba apstākļus citviet. Ļoti novērtēju iespēju strādāt ASV Ziemeļkarolīnas Universitātes Vilsona bibliotēkas retumos, kur iepazinos ar viņu novadnieku, 1870. gada aprīlī Rīgā pabijušo Siāmas dvīņu Čanga un Enga Bankeru (Chang & Eng Bunkers, 1811–1870) kolekciju, sākot no viņu vestajām rēķinu grāmatām līdz pat autopsijas materiāliem. Manam pētījumam tikpat nozīmīga bija arī Sirakjūzas Universitātes bibliotēkā glabātās frīku fotogrāfa Čārlza Eizemana (Charles Eisenmann, 1855–1927) fotogrāfiju kolekcija, kurā atrodami gan jau pieminētie Bankeru brāļi, gan "īstie acteki" Maximo un Bartolo, kā arī citi šī žanra dzīvie eksponāti, kas bijuši Rīgā. Latvijā tēmai veltītais vizuālais materiāls ir visai trūcīgs, tāpēc bija tik aizraujoši redzēt fotogrāfijās personas, kuru vārdi vai izplūduši zīmējumi atrodami Rīgas vietējā vācu, latviešu vai krievu valodā izdotajā presē vai afišās. Pie ieguvumiem pieskaitu arī darbu bibliotēkās, lai gan jaunākā tēmai nozīmīgā zinātniskā literatūra ir pieejama virtuālajā vidē, klasiskie darbi – tēmas pirmsākumi tur nav atrodami. Novērtēju to, ka man bija iespēja tos lasīt."*

Turpinājums – 4. lpp.

18. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē aktualizē enerģētikas un ar nozari saistīto tēmu nozīmīgumu šodienas un nākotnes sabiedrībai

2023. gada 20.–21. aprīlī 18. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē pulcējās Baltijas jūras valstu Zinātņu akadēmiju prezidenti, Eiropas pētniecības institūtu un akadēmisko organizāciju pārstāvji, kā arī enerģētikas nozares speciālisti, rīcībpolitikas veidotāji un uzņēmēji. Konferenci rīkoja Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA) kopīgi ar Igaunijas un Lietuvas zinātņu akadēmijām un sadarbības partneriem Latvijā – AS "Olainfarm" un AS "Latvenergo".

Turpinājums – 5. lpp.

Sveicam jubilārus!

1. aprīlī LZA īsteno locekli **Igoru Šuvajevu**!
5. aprīlī LZA ārzemju locekli **Nilu Kristensenu**!
9. aprīlī LZA korespondētājlocekli **Aivaru Vembri**!
10. aprīlī LZA korespondētājlocekli **Uldi Osi**!
12. aprīlī LZA korespondētājlocekli **Juri Prikuli**!
21. aprīlī LZA korespondētājlocekli **Jāni Valdmani**!
22. aprīlī LZA korespondētājlocekli **Andi Lazdiņu**!
26. aprīlī LZA goda locekli **Guntaru Godiņu**!
30. aprīlī LZA ārzemju locekli **Paulu Janmeiju**!

Ad multos annos! **Latvijas Zinātņu akadēmija**

LZA Senāts izsludina vakances akadēmijas jauno locekļu vēlēšanām 2023. gadā

18. aprīlī Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Senāts, atbilstoši LZA Statūtu punktam 3.8.1.1., ir izsludinājis īsteno un korespondētājlocekļu vakances 2023. gada jaunu locekļu vēlēšanām LZA rudens pilnsapulcē. LZA Senāts ir apstiprinājis 10 īsteno locekļu vakances un 12 korespondētājlocekļu vakances.

Detalizēta informācija atrodama LZA tīmekļvietnē: *www.lza.lv*

Latvijas Zinātņu akadēmija
aicina uz **PAVASARA PILNSAPULCI**
šā gada 27. aprīlī plkst. 14.00
Rīgā, Akadēmijas laukumā 1,
Portretu zālē, 3. stāvā.

ELEKTRONIKAS UN DATORZINĀTŅU INSTITŪTS
INSTITUTE OF ELECTRONICS AND COMPUTER SCIENCE

IEPAZĪSTINĀM AR LATVIJAS ZINĀTNISKAJIEM INSTITŪTIEM
Elektronikas un datorzinātņu institūts

Akronīms: EDI
Dibināšanas gads: 1960.
Moto: Izzināt pasauli, lai veidotu labāku nākotni.
Misija: Radīt jaunas zināšanas, attīstīt inovatīvas tehnoloģijas un parādīt to praktisko nozīmi reālos dzīves pielietojumos.
Vīzija: Strādājam, lai mūsu darbs un atklājumi palīdzētu nākotnes pasaulei kļūt vēl savienotākai, digitālai un automatizētai, sniedzot ieguldījumu tādu ambiciozu zinātnisko un tehnoloģisko izaicinājumu risināšanā kā, piemēram, personalizēta, prognozējoša un profilaktiska veselības aprūpe; elastīgas, efektīvas, savienotas un autonomas bez defektu rūpnīcas; droša, bez nāves gadījumiem, pieejama, ilgtspējīga, sadarbīgspējīga un automatizēta mobilitāte, un arī citos, būtiski uzlabojot cilvēku ikdienu un uzņēmējdarbības nozares.
Vērtības: Saliedēta komanda, zinātniskā ekselence, starptautiska līmeņa pētniecības kvalitāte, inovācijas, aizrautība, atbildība.
Kolektīvu raksturojošs īpašības vārds: Neatlaidība.
Darbinieku skaits: 115
Zinātniskais personāls: 59, no tiem 11 vadošie pētnieki, 22 pētnieki, 26 zinātniskie asistenti.

EDI ēka Dzērbenes ielā 14 Rīgā.

Turpinājums – 5. lpp.

MĀKSLINIEKU RADOŠAIS LIDOJUMS NAV PAREDZAMS

Turpinājums no 1. lpp.

Sveiks, rektor! Mani pārņem īpatnēja sajūta, intervējot tevi Latvijas Zinātņu akadēmijas laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”, kurā jau vairāki Latvijas augstskolu rektori ir pauduši savas domas un vēl vairāki tiks aicināti to darīt. Sajūtas neparastums ir tur, ka jau vairākus gadu desmitus esam kolēģi vienā augstskolā. Savādi iedomāties, ko gan mēs par savu darbu, dzīvi un augstskolu varētu pasacīt tādu, ko jau sen nebūtu zinājuši. Zinu, ka tev patīk ierasties darbā krietni agrāk par kolēģiem. Ar kādām domām ik rītu, satverot Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) durvju rokturi, dodies iekšā visaugstākā līmeņa mākslas izglītības templī?

Manas domas ap LMA sāk rosīties jau pārbraucot Lielupes tiltu, stundu garā ceļā uz Rīgu. Atverot LMA durvis, ir nojausma par dienas intensitāti, kuru koriģē notikumi dienas gaitā. Pašlaik LMA mājo divos tempļos, katram sava seja, studentu klātbūtne iedzīvina laikmeta intensitāti. Pasaules pilsētā Romā ir laukums ar dvīņu baznīcām – nevaru teikt, ka LMA ēkas ir dvīņi, tomēr vecāki ir vieni – Latvijas Republikas Kultūras ministrija.

Man rektorātā ir trīs uzticami prorektori – Agita Gritāne, Antra Priede un Andris Vītoliņš, kā arī sekretāre Dace Šēvica, – mēs visi esam rīta cilvēki. Pirmais ir kafija un sarunas par aktualitātēm. Nesen LMA viesojās pasniedzēji no *EU4ART*, jo esam mākslas universitāšu starptautiskas alianses pulkā. Sabalansēt plānoto mācību ritumu, lai atrastu vietu un noslodzi profesoriem no Drēzdenes, Romas un Budapeštas, ir izaicinājums. Labi, ka ir divas mājas – Kronvalda un Kalpaka bulvāros –, tad ir vieglāk organizēt mācību procesu.

Atgriežoties pie jautājuma par templi, varu teikt, ka abas tempļa daļas ir jākurina un abas prasa rūpes. Uzturēt kārtībā arhitektūras pieminekļus ir daudz sarežģītāk un, protams, dārgāk. Daži ārzemju kolēģi LMA dēvē par Potera māju. Rīga nav iedomājama bez akadēmijas krāšņuma.

K. Zariņš “Kliedziens” (2022)

Mūsu paaudze labi atceras tavu tēvu gan kā gleznieciības profesoru, gan rektoru. Ejot viņa pēdās – savu ceļu apzinies kā izvēli vai nolemtību? Man šādas izjūtas ir svešas, jo nevaru salīdzināt. Kāda ir mākslinieka dzīve mākslinieku dinastijas viducī, kad gan vecāki, gan dzīvesbiedre, gan bērni – visi esat saistīti ar mākslu un radošo procesu?

Tēvs Indulis Zariņš (1929–1997) reiz teica, ka jēdziens *dinastija* attiecināms uz karaļu dzimtām, bet mākslinieki jārindo paaudzēs.

LMA rektora darbs atvasinās un turpinās sākot ar augstskolas dibināšanu 1919. gadā. Esmu desmitais LMA rektors. Augstskolu likums paredz divus rektora amata termiņus, līdzīgi kā LZA prezidentam. Varu teikt – saspringts laiks, jo atbildība ir milzīga. Esmu ceļa vidū, bet ceļa zīmes ir mainījušās. Kopš pagājušā gada Augstskolu likums noteica Padomi kā augstskolas noteicošo lēmēju budžeta un stratēģijas jautājumos. Pašlaik kopā ar LMA Padomi konstruktīvi strādājam. Reiz LU rektors Indriķis Muižnieks man rādīja senu uzrakstu virs durvju ailes LU centrālajā ēkā – Universitātes Padome. LMA arī bija padome, kad rektors bija Vilhelms Purvītis, tikai tai bija citi ievēlēšanas un laika pastāvēšanas principi.

Runājot par radiniekiem gleznotājiem – tā ir konkurence plašā pasaules gleznotāju pūlī daudzu gadsimtu garumā. Varam viens no otra mācīties, kā arī apbrīnot vai kritiski iztirzāt ikkatru savā pulkā. Gadiem ejot, apbrīnu var raisīt gleznotāja daiļrade, kura pirms tam likās garāmejoša, taču gadās arī pretējas alūzijas.

Dodu priekšroku skatīt gleznu reprodukcijas grāmatās ar tekstu, nevis interneta ekrānā. Pedagoga darbā studentiem nesu grāmatas no savas un LMA bibliotēkas. Taču, ja jāatrod kāds piemērs, lai palīdzētu studentam rast vēl nezināmu risinājumu radošai mīklai, no kabatas izņemu mobilo telefonu. LMA katrs students paģēr individuālu iedziļināšanos un pasniedzējs nestrādā ar vienādu olekti.

Santa Zariņa, mana dzīvesbiedre, ir modes zinātāja. Viņai uzticu savus jautājumus, kuriem vēl nezinu precīzas atbildes. Kopā esam garu, skaistu laiku, palīdzot viens otram pārlēkt šķēršļu distanci bez finiša.

Tu un tava māksla esat redzami. Pirms dažiem gadiem LZA tavas gleznas baudīja akadēmiķi. Gadumijā “Māksla XO” galerijā izstādīji piecus savus pēdējā laika darbus, bet laikā, kad Konservatīvās partijas ministre plosīja Latvijas izglītības sistēmu, tu reaģēji ar izstādi. Kādas ir tavas attiecības ar vēsturisko laiku mākslā? Cik ļoti tava sirds un radošais gars rezonē ar mūsu laiku, ar mūsdienām? Vai varbūt mēģini stāvēt tam pāri?

Tā ir izveidojies, ka LMA rektori ir gleznotāji, kuri ir vicinājuši otas. Cits biežāk, cits retāk. Neredzu iespēju būt par rektoru, ignorējot radošu darbību savā darbnīcā. Gleznojot aizmirstos un atrodu enerģiju. Atrast risinājumu katrai gleznai ir aizraujoši un trenē prasmi sekundes desmitdaļā pieņemt lēmumu, kuru krāsu izspiest no tūbiņas. Gleznieciībā un mākslā noteikumu nav, ko nemitīgi atgādinu studentiem. Vienīgais noteikums ir brīvība, un tas ir citāds process kā birokrātiski līkloču ceļi. Kritērijs ir radītā darba kvalitāte, mērāma ar pasaules mērauklu, bet primāri ar savu aci un sirdi. Manai darbnīcai blakus ir gleznotāja Normunda Brasliņa studija. Mūsu sarunas par izdarīto ir spraigas un asprātīgas, tās noder darbā ar studentiem. Pats ar aizrautību pētu, ko sagleznojis Pīters Doigs, Paula Rego, Mihaels Boremans vai Marija Lassniga. Mani saista gleznieciība kā klasisks medijs, manuprāt, tai ir neizsmeļams materiāls un tehnika.

Jau Frānsisa Bēkona jaunībā bija dzirdami izteikumi – gleznieciība ir mirusi. Greizsirdība uz gleznotājiem ir ne tikai mīlestības pavadone, bet arī visu laiku mākslas daļa. Jautājums, kāpēc jāglezno, nav atbildams. Doma velk gleznieciību tāpat kā skurstenis velk dūmus, kad pāvests ir ievēlēts.

Ceru, ka es nekļūdos, bet tu esi PIRMAIS no Latvijas radošās inteliģences, kurš ar savu radošo un teorētisko darbību ieguvis profesionālā doktora grādu. Tā kā tas nebija izdarāms Latvijā, tad 2021. gadā to paveici Polijas un Japānas Informācijas tehnoloģiju akadēmijas Jauno mediju mākslas fakultātē ar gleznu ciklu un teorētisku pētījumu “Time, Space, Consciousness”. Šī “pirmā bezdelīga” un tava organizatoriskā darbība iekustinājusi līdzīgu procesu arī pie mums, un jau trešo gadu pie mums LMA pieejama Profesionālās doktorantūras studiju programma. Ko tā dos pašiem māksliniekiem un ko Latvijas mākslai?

Tu nekļūdies, tā ir, esmu vienīgais profesionālā doktora grāda nesējs Latvijā. Pašlaik manis iemīto taku min prof. Andris Vītoliņš. Augstākās izglītības likums lemj, ka mākslas universitātēs līdz 2024. gadam jābūt būtiskam skaitam pedagogu ar šo doktora grādu. Profesors Andris Teikmanis bija iniciators profesionālā doktora esībai Latvijas izglītības laukā, kam pretestība bija tik spēcīga, ka rezultāta sasniegšana aizņēma desmit gadus. LMA šajā profesionālā doktora programmā ir kopā ar JVLMA un LKA.

Ar profesionālā doktora darbu mākslinieki var apcerēt savu radošo praksi un veicināt sabiedrības sapratni par laikmetīgās mākslas procesiem. Cilvēki zina, kas ir Dziesmu svētki, bet laikmetīgās mākslas izpausmes nereti rada kontroversālas reakcijas. Kopējā trīs augstskolu doktora programma satuvina mūziku, mākslu un teātri, audzējot radošo industriju spēku Latvijas ekonomikā.

Pagājušā gada rudenī notikušajās rektora vēlēšanās mēs devām tev mandātu vadīt Akadēmiju turpmākos piecus gadus. Šobrīd augstskola intensīvi gatavojas mācību programmu akreditācijai. Kāds ir tavs redzējums LMA attīstībai šajos tuvākajos piecos un arī turpmākajos gados?

LMA Padome no četriem pretendentiem atlasīja mani un Andri Teikmani, un Satversmes sapulces balsojumā uzvarēju es. Saprotu, ka man ir mākslas akadēmijas kolektīva – studentu un pasniedzēju – atbalsts mūsu līdzšinējam darbam, un kopā ceram kopt mūsu augstskolas izaugsmi tālāk.

Mākslas akadēmijas izglītības uzdevums ir sagatavot jauniešus, lai tie, pabeidzot studijas, atrastu savu karjeru daudzveidībā, ko pieprasa daudzšķautņainā un mainīgā pasaules ekonomika, saprotot savu individuālo pienesumu un apzinoties savu profesionālo sagatavotību. LMA internacionālās aktivitātes iezīmē akadēmijas redzamību Eiropas kartē. Kopējas mācību programmas ar ārvalstu partneraugstskolām būtu jāattīsta, neaizmirstot mūsu nacionālās saknes. Nenoliegšu, ka plānais valsts finansējums augstākai izglītībai rada nevienlīdzīgus nosacījumus konkurencē ar tuvu un tālu kaimiņvalstu mākslas augstskolām.

Līdzās Mākslas zinātnes katedrai esam attīstījuši kuratoru studijas, vairojuši svešvalodu klāstu Humanitārajā katedrā, atjauninājuši Vizuālās mākslas katedru ar *Postu* un grāmatu dizaina studijām, Restaurācijas katedrai esam piesaistījuši jaunus pasniedzējus ar aktuālu redzējumu, esam pārkārtojuši Tēlniecības katedras iespējas, Dizaina katedra ir sazarojusies, un *Erasmus Mundus* ir atbalstījis vienīgo Baltijā pakalpojuma dizaina maģistratūru. Esam ceļā, lai licencētu starptautisku arhitektūras maģistrantūras programmu, un vēl daudz jauna gaida savu kārtu nobriestot, lai attīstītu akadēmiju. Pēdējos gados LMA rīko plašu diplomdarbu galā izstādi abās ēkās un ārpus tām. Laipni lūgti!

LMA ir zinātniskās institūcijas statuss un starptautiskajā vērtējumā mūsu augstskola ir ieguvusi ļoti augstu novērtējumu tieši kā Mākslas universitāte. To ar savām zinātniskajām publikācijām, dalību starptautiskos projektos, monogrāfijām, visa spektra mākslas projektiem, aizstāvētiem maģistra un doktora darbiem esam panākuši. Un es labi atceros batālijas, kuras tev nācās izcīnīt ar Izglītības un zinātnes ministrijas ierēdņiem un ministri, lai pierādītu acīmredzamo, ka mūsu Akadēmija ir ierindojama Mākslas universitāšu kategorijā. Kā šādai radošu talantu pārpilnai augstskolai ir iespējams saglabāt līdzsvaru starp zinātni, pētniecību un mākslu un attīstīt šīs komponentes?

Katru gadu LMA notiek karnevāls. Runā, ka tas ir leģendārs. Varbūt šis fenomens saglabā līdzsvaru starp mākslas zinātni, mākslu, dizainu un pētniecību abās doktorantūras?

Ideja ir pamatā gan zinātniskai darbībai, gan praktiskai formai – ļoti vienkāršs skaidrojums saliedētai kopradei. Dzīvojam mazā valstī, un mums ir viena LMA. Nīderlandē ar 18 miljoniem iedzīvotāju ir septiņas mākslas akadēmijas, un katrai ir sava seja.

Mūsu Akadēmijai ir ievērojami panākumi starptautiskajā sadarbībā ar citām augstskolām, kuru mācībspēki un studenti labprāt kļūst par mūsu projektu partneriem un kursu klausītājiem. Ar ko pēc tavām domām mēs esam interesanti saviem ārzemju partneriem? Tā ir liela atbildība un bezgalīgs radošs pienākums kopt kādu izglītības un mākslas šķautni tā, lai mēs būtu pievilcīgi un interesanti šajā daudzveidīgajā pasaulē, kur mēs nebūt neesam tie lielākie spēlētāji.

Lai nenonāktu kādam uz šķīvja pusdienlaikā ir nemitīgi jāattīstās un jākļūst spurainam. Kopš V. Purvīša sākuma LMA soļo platākiem soļiem, ņemot vērā laikmeta izaicinājumus.

K. Zariņš “Rezultāts” (2022)

Uzdrošinos apgalvot, ka gan mūsu augstskola, gan tās studenti un pedagogi ar saviem zinātniskajiem un teorētiskajiem pētījumiem, savu mākslinieciskо radošumu ir labi redzami Latvijas kultūras un arī sabiedriskajās norisēs. Gribas domāt, ka Akadēmija var būt lepna par to, ka tajā strādā un studē ļoti zinoši, talantīgi un radoši ļaudis. Kā tev šķiet, vai radošums un talants ir Dieva dāvana? Bet vai visiem apdāvinātajiem un talantīgajiem ar augstskolas diplomu mūsu zemē būs darbs un maize?

Talants ir apsveicams! LMA ir augstskola, kur budžeta vietas sniedz iespēju studēt, neskatoties uz sociālo stāvokli, tātad visiem, kas jūt mākslas aicinājumu. Jāsaprot, ka mākslas studijas ir dārgas studiju procesā, materiāli ir dārgi. Lai modes dizaina studenti sagatavotu kolekciju pavasara modes šovam, jārēķinās sākot ar diviem tūkstošiem eiro. Tēlniekiem prototipu izvērst materiālā arī ir dārgs prieks, un arī metāla dizains prasa ieguldījumus. Varu minēt vēl daudz piemēru. Pasniedzēji iedziļinās un ir individuālā sakabē ar katru studentu. Nevienas augstskolas diploms nenodrošina garantētu darbu, izņemot militārās studijas. Studiju procesā studentiem jārāda iespēju ceļi, kā iekļauties ekonomiskajos ūdeņos.

Ekonomiski attīstītas valsts pazīme ir kultūras klātbūtne katrā segmentā – sākot ar policijas iecirkni, kur sienas rotā glezna vai grafika, un beidzot ar govs aploku ar dizainētu elektrisko ganu. Dzirdēju, ka mākslīgais intelekts var uzvarēt šahistus. Domāju, ka ar mākslīgo intelektu var sacensties tikai mākslinieki, kuru radošais lidojums nav paredzams.

Laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”
sagatavoja Latvijas Mākslas akadēmijas profesors,
LZA akadēmiķis **Ojārs Spārītis**

IZGLĪTĪBAS VĒSTURNIEKAM IR PIENĀKUMS PRET VĒSTURI UN IZGLĪTĪBU

Turpinājums no 1. lpp.

Augstākās izglītības diplomu ieguvāt vēstures zinātnē, taču savu karjeras ceļu turpinājāt izglītības vēstures laukā. Kas un kā iedvesmoja jūsu izaugsmi akadēmiskajā vidē un īpaši jūsu interesējošajā jomā – izglītības vēsturē?

LU Vēstures un filozofijas fakultātē, lai gan mācījos pie spilgtām personībām, liela uzmanība tika veltīta faktu, gadskaitļu un notikumu iekalšanai, tā saucamajai “aktu un faktu” vēsturei. Pēc trīs gadiem faktoloģiskās vēstures zināšanas man vairs nešķita saistošas, jutos pazaudējusi vēstures jēgu. Tolaik paralēli studijām strādāju par skolotāju, tāpēc apzināti pievērsos pedagoģijai – izstrādāju studiju noslēguma darbu (tagad – maģistra darbs) pie profesores Ausmas Šponas. Viņa mani aicināja turpināt studijas pedagoģijā aspirantūrā (tagad – doktorantūra) un paralēli LU docēt studiju kursus pedagoģijā. Darba un disertācijas izstrādes procesā sapratu, ka bez vēstures izglītības attītība mūsdienās, tās kontinuitāte un pārmaiņas nav saprotamas. Nozīmīgs pagrieziena punkts manā profesionālajā darbībā bija piedalīšanās *International Standing Conference for the History of Education (ISCHE)* 2002. gadā Parīzē. Joprojām šo ikgadējo pasaules izglītības vēsturnieku sanāksmi uzlūkoju kā savas izglītības turpināšanu, tīklošanās vietu un iespēju salīdzināt izglītības vēstures pētniecību Latvijā un pasaulē. 2002. gada konferencē uzstājos ar referātu par pirmajiem skolotāju semināriem Latvijā 19. gadsimta otrajā pusē. Bija acīmredzams, ka nacionālās vēstures rūpīgi vāktie fakti starptautiskā auditorijā interesi neraisa. Tas noveda pie jauna studiju perioda manā dzīvē, kur nozīmīga vieta bija mācībām Lēvenes Universitātē Beļģijā pie izcilā izglītības vēsturnieka, profesora Marka Depāpes (*Marc Depaepe*). Iemācījos atrast vēstures teorētisko perspektīvu, problēmorientētu pieeju, līdz ar to arī komunicēt Latvijas izglītības vēsturi starptautiskā auditorijā.

Tātad, izgaismojot jūsu pētniecības lauku, izglītības vēsture ietver ne tikai skolu mācību vidi, bet arī skolotāju un skolēnu tēlus, izglītības aktoru savstarpējo interakciju dažādos laika periodos, ideoloģijas un propagandas ietekmi izglītībā, izglītības zinātņu attīstību. Ņemot vērā jūsu plašo akadēmisko pieredzi, tostarp iesaisti dažādos lokālos un starptautiskos projektos, kādas pētniecības tēmas būtu jāattīsta izglītības vēstures laukā?

Izglītības vēsturniekam ir pienākums pret divām zinātnēm – pret vēsturi un izglītību. Problēmas un izaicinājumi izglītības laukā nosaka arī izglītības vēstures pētījumu tematiku. Šobrīd viena no aktualitātēm ir tehnoloģiju straujā ienākšana izglītības ikdienā, ko droši var saukt par paradigmas maiņu pedagoģijā. Tas nosaka arī interesi par izglītības krīžu un reformu vēsturi, jo “krīžu retorika” ir izglītības lauka ikdiena, un rezultātā izglītība tiek nemitīgi reformēta. Taču jautājums ir par to, kuras no šīm reformām un kāpēc bijušas sekmīgas, dzīvotspējīgas? Kādi notikumi tās inspirēja, kādi bija šo reformu patiesie mērķi? Piemēram, kāpēc veiksmīgi tika aktivizēts mācību process Latvijas skolās reformpedagoģijas un skolotāju mēģinātāju kustības laikā 20. gs. 20. gados, kāpēc 20. gs. 80. gadu beigās/90. gadu sākumā tik ātri tika īstenota sociālo un humanitāro zinātņu, tai skaitā pedagoģijas, pārkārtošanās atbilstoši demokrātijas apstākļiem un kāpēc šobrīd mācību process skolās un augstskolās vairs nav iedomājams bez tehnoloģiju iesaistes. Savukārt, rūpīgi plānotās, diskutētās un aprobētās izglītības reformas ir piedzīvojušas un joprojām piedzīvo pretestību. Vēstures piemēri šeit ir ļoti daiļrunīgi.

Jūsu vadītās lekcijas un semināri vienmēr ir bagātināti ar vēstures pirmavotiem, tāpat jūs profesionāli un precīzi papildiniet teorētiskās atziņas ar pašas un kolēģu veikto pētījumu rezultātiem. Pastāstiet par kādu jums īpaši mīļu un interesantu pētījumu!

Mani vienmēr ir interesējuši izglītības – īpaši skolas – realitātes jeb ikdienas pētījumi, proti, nevis idejas par to, kādai jābūt izglītībai, bet gan tas, kas notika parastas skolas parastā dienā. Tāpēc viena no manu pētījumu jomām ir klases kultūra Latvijā, sevišķi nacistu okupācijas un padomju diktatūras periodā. Skolas ikdienas pētniecība ir izaicinoša vēstures avotu ziņā, jo tā nav ticami oficiāli dokumentēta, līdz ar to nākas meklēt vizuālās liecības, egodokumentus, materiālās kultūras artefaktus. Uz izglītības realitāti attiecas arī divi starptautiski projekti, kuros esmu bijusi iesaistīta. Pirmais projekts tika realizēts Vikas Universitātē Spānijā, kā ietvaros pētīju padomju propagandu un slēpto pretošanos Latvijas skolu klasēs, bet otrais bija Viļņas Universitātes projekts, kur kopā ar lietuviešu kolēģiem pētījām “jaunā padomju cilvēka” veidošanu, arī skolēnu un skolotāju pretestību šim tēlam.

Projektu, kuru nesen vadīju, finansēja Latvijas Zinātnes padome, un tā ietvaros pētījām, kā Latvijas muzejos reprezentēta bērnība un kā plašo bērnības vēstures avotu klāstu, kas pieejams muzejos, izmantot izglītības vēstures kursa docēšanā LU. Viens no svarīgiem šī projekta ieguvumiem bija kultūras kartēšanas metodoloģijas izstrādāšana un aprobācija 32 Latvijas muzejos, kas raisījusi arī starptautisku interesi. Šis projekts aktualizēja arī izglītības vēstures didaktiku, kurā šobrīd, atšķirībā no vispārējās vēstures didaktikas, nav daudz pētījumu, lai gan izglītības vēsture tiek plaši docēta Eiropas universitātēs. Šādi projekti ļauj savienot docēšanu ar pētniecību, un tas ir svarīgi zinātnieka darbā, kur pētījumu aprobācija kritiskā studentu auditorijā ir ļoti veselīga.

Nav noslēpums, ka jums ļoti rūp mācībspēku ataudze LU un Latvijas zinātnes telpā kopumā. Kā sabalansējat pētniecības un docētājas pienākumus? Kāda ir studentu loma tajos?

Labprāt strādāju komandā, tāpēc visos pētījumos esmu centusies iesaistīt maģistrantus un doktorantus. Pētot vēsturi, sevišķi neseno vēsturi, kāds ir padomju diktatūras periods, svarīgi aptvert dažādas interpretācijas perspektīvas. Esmu gan padomju laika aculieciniece, gan tā pētniece, un tas ir gan mans spožums, gan posts. Pētnieka pienākums ir vaicāt, ne tikai, *ko* es zinu, bet arī, *kā* es to zinu. Tāpēc diskusijas ar studentiem, kas padomju izglītību rekonstruē tikai no vēstures avotiem, ir svētīgas – tās liek meklēt pierādījumus, kas apstiprina vai noliedz personīgās atmiņas. Tajā pat laikā padomju periods ir grūti saprotams un izskaidrojams *no ārpuses*. Oficiālie dokumenti ir mazticami gan tādēļ, ka tie bieži bija radīti ar uzdevumu svinēt tagadni, gan tādēļ, ka valdīja stingra cenzūra. Var sacīt, ka padomju vēsturē nekas nav tā, kā izskatās un aiz katra padomju laika avota jāmeklē patiesais stāsts. Kopīga patiesības jeb vēstures interpretācijas meklēšana ir bezgalīgs un, manuprāt, ļoti aizraujošs ceļš. Atliek cerēt, ka tā šķiet arī maniem studentiem.

Izglītības zinātņu pētījumos ir daudz iesaistītu aktoru, tostarp nozīmīgu lomu ieņem arī institūcijas. Kā varam labāk informēt sabiedrību par zinātniskās pētniecības nozīmi un padarīt pieejamākas zinātniskās atziņas?

Šis ir sarežģīts jautājums, jo pētniekam, lai nopelnītu sev maizi, jāizpilda daudzas oficiālas prasības, kas ir ļoti laikietilpīgas – piemēram, darbs projektos un publicēšanās starptautiski atzītos zinātniskos izdevumos. Tie ir uzdevumi, kas bieži vien plašākā sabiedrībā paliek nepamamanīti. Kad Ineta Lipše publiski pauda viedokli par vēstures pētniecības pieticīgo finansējumu, atskanēja arī balsis, kas apšaubīja vēstures pētniecības nozīmi vispār. Tas ved pie plašāka jautājuma par humanitāro un sociālo zinātņu tēlu Latvijas sabiedrībā. Izglītības vēsturnieks un filozofs Ginters Bēme (*Günther Böhme*) reiz uzdeva jautājumus, vai sabiedrība, kura dzīvo mūsdienu tehnoloģiju un tirgus pasaulē, ir kļuvusi laimīgāka un apmierinātāka ar izglītību. Domāju, ka atbilde ir skaidra. Ar to gribu sacīt, ka pētniecības orientēšana galvenokārt uz materiālu rezultātu ir netālredzīga, jo tikai cilvēks ar plašu redzesloku, zināšanām vēsturē un filozofijā, valodās spēs izprast sevi un citus, līdz ar to arī sabiedrības vajadzības ilgtermiņā. Tādējādi spējot veikt pētījumus arī tehnoloģijās, ekonomikā un citās jomās.

Protams, humanitāro un sociālo zinātņu pētniekiem jācenšas atrast laiku un veidu savu pētījumu komunicēšanai sabiedrībā, to jēgas izskaidrošanai arī studentu auditorijā. Cita ceļa nav, neviens mūsu vietā to nedarīs.

Jūs esat aktīva ne tikai Latvijas, bet arī starptautiskajā izglītības telpā, esot viespētnieces statusā Lēvenes un Viļņas universitātēs, Starptautiskajā mācību grāmatu pētniecības institūtā Braunšveigā, kā arī uzņemoties atbildību par izglītības vēstures tīklu Eiropas Izglītības pētījumu asociācijā (*EERA*). Kādas tendences vērojamas izglītības pētījumos Eiropā, kāda ir to rezonanse Latvijā (vai arī pretēji – Latvijas pētījumiem ir nozīmīga rezonanse Eiropā un pasaulē)?

Visam ir sava mode, tai skaitā izglītības vēsturei. Vienu no joprojām aktuālajām tendencēm aizsāka Rihards Eldrihs *(Richard Aldrich)*, kurš aicināja stāstīt neizstāstītos izglītības vēstures stāstus, izcelt no aizmirstības “neredzamos” cilvēkus, proti, ikdienas skolotājus, sievietes, kas nebija varones, bērnus, cilvēkus ar īpašām vajadzībām un viņu skološanu. Šajā virzienā iekļāvās Baltijas valstu izglītības vēsturnieku pētījumi par ikdienu padomju skolā, par skolēnu un skolotāju attiecībām ar autoritāru varu. Šie pētījumi kļūst aizvien niansētāki, piemēram, šobrīd kopā ar Čehijas un Ungārijas kolēģiem pētām pedagoģijas zinātņu eksportu no Maskavas pēc Otrā pasaules kara, kas neveidojas kā tradicionāls stāsts par agresoru un upuriem, bet atklāj arī sabiedrībā vienmēr pastāvējušo izglītības kritiku un cerību, ka padomju vara beidzot atnesīs ideālo pedagoģiju.

Vēl viens aktuāls virziens izglītības vēsturē ir tādu tēmu pētniecība, kuras vēsturē ir grūti identificēt, piemēram, vardarbība skolās, skolotāju un skolēnu emocijas, skolas skaņas un klusums, arī jau minētā slēptā pretošanās politiskajiem režīmiem. Šādas tēmas pētniekam liek meklēt aizvien jaunus vēstures avotus, bet studentu auditorijai kļūt redzīgākai, par to, kas notiek skolas ikdienā.

Vēsturniekiem, protams, nepiedien ieskatīties nākotnē, tomēr, sakiet, kā redzat izglītības vēstures jomas attīstību nākamajā desmitgadē? Kādi būs nozīmīgākie izaicinājumi, ar ko tā sastapsies?

Šobrīd studentu pamatzināšanas vēsturē, uz kurām, protams, balstīta izglītības vēstures docēšana, ir ļoti vājas. Ja vēsture skolā netiks mācīta cienījamā apjomā un kvalitātē, nebūs, kas veic pētījumus vēsturē, tai skaitā, izglītības vēsturē. Tieši tik vienkārši. Vēsturei ir specifiska pētniecības metodoloģija, ko var iemācīt tikai profesionāls vēsturnieks, kuram tas ir *asinīs* – kurš uzrakstījis vēsturē neskaitāmus referātus un noslēguma darbus, mācoties izmantot dažādus avotus, avotu kritiku, interpretāciju utt. To nevar apgūt dažu mēnešu kursos vai izlasīt grāmatā. Vēstures metodoloģija ir domāšanas veids.

Izglītības vēstures nākotne ir saistīta arī ar šī studiju kursa vietu augstskolās. Lieliski, ka Latvijā to mācās izglītības zinātņu maģistrantūrā un doktorantūrā. Tas Latviju tuvina augstu novērtētām pētniecības universitātēm Eiropā. Taču skolotāju izglītībā LU vēsturei vieta netika atrasta, tāpat kā filozofijai. Lai kuram mēs jautātu, vai Latvijā vajadzīgi gudri skolotāji, domāju, ka visas atbildes būtu vienādas – protams, mūsu bērniem vajag gudrus skolotājus. Taču tālākais jautājums ir izacinošāks, proti, kā skolotājs kļūst gudrs? Gudrība noteikti ietver plašu redzesloku, regulāru intelektuālu piepūli, domāšanas treniņu. Tāpēc topošo skolotāju studiju programmās ir vērts cīnīties par katru izglītības filozofijas, kultūras un izglītības vēstures stundu. Pedagogs, kas apguvis tikai mācīšanas metodiku, būtībā ir izglītots par amatnieku. Ja gribam, lai skolotājs tālāk attīsta pedagoģisko domu, savu profesiju un izglītību Latvijā, viņam/viņai ir jāveic sistemātisks intelektuāls darbs, ko sniedz akadēmiskas studijas. Protams, esmu reāliste un zinu, ka Latvijā trūkst skolotāju, tāpēc populāra ir mācīšanās darba vietā (te vēsturiska paralēle ar situāciju Krievijā pēc 1917. gada boļševiku revolūcijas). Tomēr, ja vēlamies tos gudros skolotājus, tad jādomā arī par to, ka studiju gadi ir tas laiks cilvēka mūžā, kad ir iespēja sevi intensīvi intelektuāli radīt – turpmāk tam iespēju un laika var arī nebūt.

Visbeidzot, kādas ir trīs svarīgākās atziņas, ko esat guvusi savas karjeras laikā? Kā tās veidojušas jūsu pieeju pētniecībai un docēšanai?

Savulaik uzrakstīju 26 “baušļus”, kuriem katram sevi cienošam izglītības vēstuniekam būtu jāseko, tāpēc grūti izvēlēties tikai trīs. Vienu domu jau minēju iepriekš – izglītības vēsturniekam ir pienākums gan pret vēsturi, gan izglītību. Tas, īsi sakot, nozīmē zināšanas vēsturē un sekošanu aktualitātēm izglītībā. Taču faktu krājums par izglītību vēl nav vēsture, vēsture ir faktu interpretācija, bet interpretācijai nepieciešamas vēsturiskā konteksta, izglītības un citu sociālo zinātņu teoriju pārzināšana un izpratne, arī iztēle. Visizaicinošākais jautājums ikvienā pētniecībā, tai skaitā izglītības vēstures, ir – kāpēc?

Vēsturniekam jāsaka patiesība, un dažreiz tas nav viegli. Lai gan padomju laiki ir beigušies un šodien kļuvuši gandrīz par tikpat atšķirīgu laika telpu kā 19. gadsimts, taču šī laika aculiecinieki joprojām ir tepat, mums blakus. Viņu stāsti ir dažādi un vēsturnieka uzdevums ir ne tikai tos uzklausīt, bet arī saprast, kāpēc tie ir tādi, kādi tie ir. Ja vēsturniekam trūkst drosmes paust visu viņam/viņai zināmo, tad labāk laikam ir klusēt.

Vēsturi nedrīkst utilizēt. Vēstures pienākums nav nedz apstiprināt, nedz noliegt mūsu uzskatus, nedz svinēt pagātni vai tagadni. Tajā pat laikā, ja vēsture nav subjektīva, tā ir garlaicīga. Kā varam izprast pagātnes notikumus un to dalībniekus, ja vēsturnieki auksti klīniskā manierē pasniegtu tikai kailus faktus? Tāpēc atkal un atkal atgriežos pie izglītības vēstures interpretācijas – vēstures pētniecības metodoloģijā balstīta, ar cieņu pret vēstures aktoriem un mērķauditoriju, izglītības pieredzi skaidrojoša naratīva.

Laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”
sagatavoja **Edgars Bērziņš**

Etnogrāfiskie un *frīku* šovi Latvijas teritorijā – starp zinātni, izklaidi un homofobiju

Pēcdoktorantūras pieredzes stāsts

Turpinājums no 1. lpp.

5. aprīlī LU Bibliotēkā tika atklāta virtuālā izstāde “Dzīvās izstādes Latvijas teritorijā 19. gs. pirmajā un 20. gs. otrajā pusē”, kas ir viens no rezultatīvajiem rādītājiem jūsu īstenotajā pēcdoktorantūras projektā. Kas tad ir jūsu izpētes objekts?

Pēcdoktorantūras projekta ietvaros pētu etnogrāfisko un *frīku* (dīvaiņu) šovu klātbūtni mūsdienu Latvijas teritorijā, to vietu lokālās sabiedrības izklaides ieradumos, kā arī jaunu zināšanu iegūšanā un priekšstatu, pat aizspriedumu pret citādo veidošanā. Dzīvās izstādes ir kopīgs nosaukums abiem minētajiem tā laika izklaides industrijas plaši piedāvātajiem žanriem, no kuriem etnogrāfiskās izstādes bija prakse eksponēt neeiropeiskas izcelsmes cilvēkus, piemēram, abu Ameriku, Austrālijas, Āfrikas, Āzijas, Okeānijas un citu teritoriju iedzīvotājus viņiem raksturīgo materiālās kultūras objektu, kā arī floras un faunas paraugu ietvarā. Savukārt *frīku* jeb dīvaiņu izrādes demonstrēja cilvēkus ar fiziskām vai garīgām nepilnībām. Kā etniskās izrādes, tā dīvaiņu izstādes bija veltītas cilvēces citādības un daudzveidības atspoguļošanai, bet procesi, kas saistīti ar finansiālu ieguvumu gūšanu no šīm izrādēm, tās apaudzēja ar daudziem mītiem un puspatiesībām, no kurām līdz mūsdienām neesam atbrīvojušies.

Kāpēc jāpēta dzīvās izstādes?

Šīs tēmas izpēte sniedz pastarpināti atbildes uz daudziem jautājumiem par 19. un 20. gadsimtu mijas sabiedrību, arī par mums pašiem. ASV, Eiropā un arī mūsdienu Latvijas teritorijā šis laiks līdz Pirmajam pasaules karam bijis dinamisks tehnoloģiju, zinātnes un progresa laikmets. Modernisma ietekmē sabiedrība alka tikt pārsteigta, izbrīnīta, pat šokēta. Attīstījās izklaides industrija, kas atbildēja šim pieprasījumam. Mana pētījuma rezultāti liecina gan par plašu izklaides pasākumu piedāvājumu Rīgā, gan par dažādu sociālo grupu atšķirīgajām izvēlēm izklaides jomā, gan par starptautiskajiem sakariem – galvenokārt, ciešu sadarbību ar Vācu impēriju, kas etnogrāfiskos šovus nogādāja Rīgā. Tie sniedz ieguldījumu kopējā bildē, kas rāda dzīvo izstāžu izplatību Eiropā un pasaulē un atspoguļo atšķirību starp koloniālo impēriju centra un perifērijas iedzīvotājiem. Dzīvo izstāžu izpēte sniedz liecības par koloniālismu, kas deva gan resursus, gan uzdevumus etnogrāfiskajām izstādēm. Tāpat arī – par pamatojumu gūšanu rasu un evolūcijas teorijām. Arī par priekšstatu gūšanu par citādo un attieksmes un aizspriedumu veidošanu, kas ietekmē arī mūsu ikdienu un savstarpējās attiecības. Tā skar neērtas un no mūsdienu perspektīvas neētiskas tēmas, bet tas bija tā brīža sabiedrības zināšanu iegūšanas veids. Tas ir tas negludais un nesmukais ceļš, kā esam ieguvuši zināšanas. Taču tā ir mūsu vēstures lappuse, nevaram to noslēpt aizdurvē un izlikties, ka tās nav bijis. Tā jāskaidro, par to jārunā un jādiskutē!

Kā aizsākās jūsu interese par šo tēmu?

Ierosmi dzīvo izstāžu izpētei guvu no saviem ārvalstu, galvenokārt poļu kolēģiem profesora Dagnoslava Demska (*Dagnosław Demski*) un Dominikas Čarņeckas (*Czarnecka*), ar kuriem mani saista ilgstoša sadarbība. Tā sākās, pateicoties LZA un Polijas Zinātņu akadēmijas savstarpējās sadarbības līgumam, kas atbalsta zinātnieku mobilitāti.

Rietumeiropā un ASV šīs tēmas izpētei zinātnieki pievērsušies jau 20. gs. 80. gados. Tā vērtēta dažādos diskursos – no izstāžu organizatoru, skatītāju vai pašu dzīvo eksponātu perspektīvas, kā arī koloniālisma, rasisma un evolucionisma analīzes kontekstā. Francijā, Vācijā, ASV, Lielbritānijā un Skandināvijas valstīs tapuši daudzi nozīmīgi pētījumi. Tomēr tajos visai maz liecību par etnisko izrāžu un *frīku* šovu klātbūtni Centrālajā un Austrumeiropā. Taču tie te bija klātesoši un diezgan lielā apjomā, kā to apliecināja jau pieminēto poļu, kā arī čehu, vāciešu, ungāru un austriešu zinātnieku 21. gs. pirmajā dekādē kopīgi īstenotā starptautiskā projekta rezultāti. Arī mūsdienu Latvijas teritorijā, galvenokārt Rīgā, dzīvās izstādes bija plaši pārstāvētas – to savukārt apliecina mans pēcdoktorantūras projekta ietvaros veiktais pētījums.

Kādi bija izaicinājumi, gatavojot, iesniedzot un īstenojot šo projektu?

Viens no būtiskākajiem izaicinājumiem bija tas, ka Latvijā šo tēmu neatpazīstam. Pati, pirmo reizi saskaroties ar to, biju neizpratnē. Vienīgā etnogrāfiskā izstāde, ko līdz tam zināju, bija Rīgā, 1896. gadā X Viskrievijas arheologu kongresa ietvaros notikusī Latviešu etnogrāfiskā izstāde un tamlīdzīgi pasākumi Prāgā (1895) un Maskavā (1867). Latviešu etnogrāfisko izstādi organizēja paši latvieši un ar lielu sajūsmu un entuziasmu tajā piedalījās. Afrikāņu, indiešu, singalu uzvedumi nesaistījās ar šo terminu un nebija nonākuši mūsu zinātniskajos institūtos vai muzejos strādājošo kolēģu redzeslokā. Atmiņu institūcijās, meklējot materiālus, ilgi jāskaidro, kas ir tas, ko meklēju. Ceru, ka mans pētījums un virtuālā izstāde sniegs ieguldījumu šīs tēmas atpazīstamības veicināšanā Latvijā.

Kad sāku strādāt pie dzīvo izstāžu izpētes, bija divi publiski pieejami resursi, kur skarta etnogrāfisko izstāžu tēma Latvijas materiāla kontekstā – LU Akadēmiskās bibliotēkas sagatavotā virtuālā izstāde, kas veltīta Rīgas 700. gadu jubilejai un profesores Novikovas raksts. Abas vēstīja par Dahomejas amazoņu ciematu un uzvedumu Putnu pļavā 1901. gada vasarā, kā Rīgas jubilejas lielās izstādes sastāvdaļu. Tas arī viss.

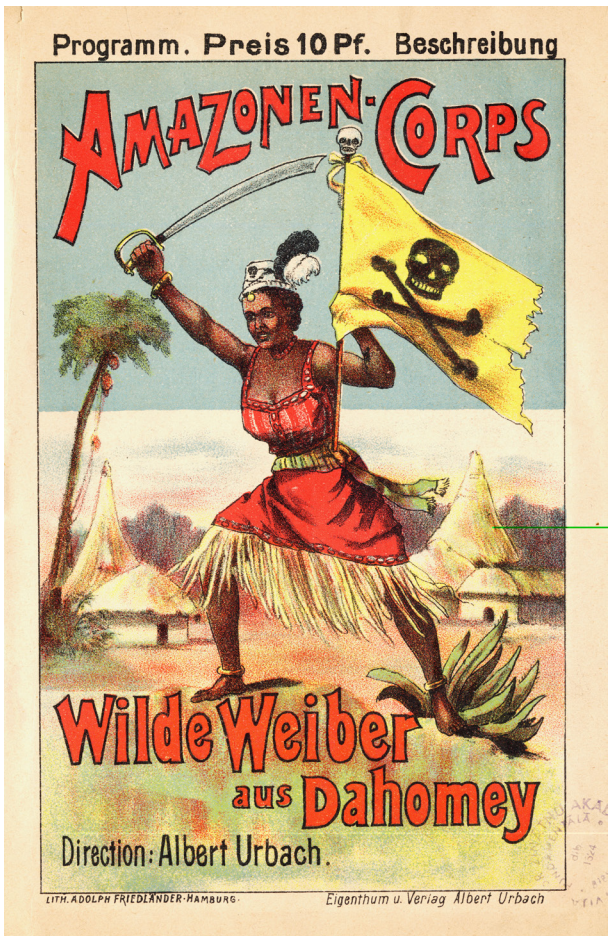

Afiša: Dahomejas amazones Rīgas 700 gadu jubilejas svinību programmas ietvaros. 1901. gada jūnijs-augusts. Avots: LU Akadēmiskā bibliotēka.

Droši vien, ja tā īsi jāformulē lielākais izaicinājums, jāsaka, ka tā bija līdz šim nepētīta tēma un trīs gadi, to apliecinās katrs vēsturnieks, ir laiks, kad tikai var apzināt avotus un iespējas tēmu problematizēt. Tagad, kad uzkrāts nozīmīgs materiālu klāsts, projekts jābeidz.

Kā jūs raksturotu pētījuma īstenošanas laiku?

Tas bija dažādiem pārbaudījumiem pārbagāts. Jau pieminētā avotu apzināšanas problēma, ko būtiski ietekmēja arī no manis pilnīgi neatkarīgi notikumi – kā Covid-19 pandēmija un Krievijas uzsāktais karš Ukrainā. Abi būtiski ierobežoja piekļuvi atmiņu institūcijām un lika pārplānot mobilitātes pasākumus, atceļot ieceri apmeklēt arhīvus un muzejus Krievijā, ar kuru mūsu zinātnes un kultūras telpa bija saistīta 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā. Tāpat šis laiks saistās ar manas izpētes tēmas popularizēšanu gan Latvijā, gan kaimiņvalstīs – Lietuvā un Igaunijā, kur šādu pētījumu vēl nav.

Šis laiks bijis arī ļoti intensīvs, prasīja pielāgošanos apstākļiem. Izdevniecības un datu bāzes sniedza piekļuvi saviem resursiem, kas bija ātri jāizmanto. Pavērtie katalogi un apraksti turpmāk palīdzēja pārplānot mobilitātes pasākumus – un, nonākot bibliotēkās vai arhīvos, jau ļoti skaidri zināju, kas man nepieciešams. Tas, protams, bija jaunu zināšanu un prasmju iegūšanas laiks, kas ļāva apzināties savas iespējas vadīt šāda mēroga projektus, stiprās puses un tās, kur vēl jāpiestrādā. Dažādu kursu un semināru apmeklējums, ko piedāvāja gan LU, LU Bibliotēka, gan LZP un VIAA u. c. institūcijas, tai skaitā par zinātnisko projektu pieteikumu un zinātnisko rakstu sagatavošanu, angļu valodas prasmju uzlabošanas kursi. Tam visam bija laiks, to varēju darīt projekta ietvaros, nevis brīvajā laikā.

Ļoti izbaudīju to, ka pilnu laiku varu strādāt un pētīt tikai vienu tēmu, man nebija jādala uzmanība starp vairākiem projektiem, vairākām izpētes tēmām un vairākām darbavietām. Paldies par šo iespēju! Atklāti sakot, pārņem mazliet biedējoša sajūta, zinot, ka pie šīs sistēmas būs atkal jāatgriežas. Ļoti ceru, ka zinātnes politikas veidotāji ieklausīsies vēsturniekos un citu humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvjos un pārskatīs finansējuma piešķiršanas kritērijus un projektu konkursu nolikumus.

Kādi ir vērtīgākie jūsu pētījuma rezultāti?

Manuprāt, tā ir sabiedrības iepazīstināšana ar līdz šim nezināmu vai maz zināmu Latvijas vēstures lappusi. Virtuālā izstāde, raksts latviešu valodā Latvijas Vēstures Institūta Žurnālā (iznāks nākamgad) un populārzinātniskās publikācijas sniegs ieskatu procesos un kontekstos, kādos dzīvās izstādes notika mūsdienu Latvijas teritorijā un kā tās ietekmēja laikabiedru zināšanu un priekšstatu par eksotisko citādību veidošanos. Starptautiskās publikācijas un ziņojumi konferencēs papildinājušas Eiropas un ASV zinātnes telpu ar Latvijas materiālu, padarot kopainu pilnīgāku.

Kādi ir jūsu personīgie ieguvumi pēcdoktorantūras laikā?

To ir patiesi daudz! Bez jaunatklājēja prieka, tā bija iespēja strādāt vairāku valstu bibliotēkās un arhīvos, iepazīt vēsturnieka darba apstākļus citviet. Ļoti novērtēju iespēju strādāt ASV Ziemeļkarolīnas Universitātes Vilsona bibliotēkas retumos, kur iepazinos ar viņu novadnieku, 1870. gada aprīlī Rīgā pabijušo Siāmas dvīņu Čanga un Enga Bankeru (*Chang & Eng Bunkers,* 1811–1870) kolekciju, sākot no viņu vestajām rēķinu grāmatām līdz pat autopsijas materiāliem. Manam pētījumam tikpat nozīmīga bija arī Sirakjūzas Universitātes bibliotēkā glabātās frīku fotogrāfa Čārlza Eizemana *(Charles Eisenmann*, 1855–1927) fotogrāfiju kolekcija, kurā atrodami gan jau pieminētie Bankeru brāļi, gan “īstie acteki” *Maximo* un *Bartolo*, kā arī citi šī žanra *dzīvie eksponāti*, kas bijuši Rīgā. Latvijā tēmai veltītais vizuālais materiāls ir visai trūcīgs, tāpēc bija tik aizraujoši redzēt fotogrāfijās personas, kuru vārdi vai izplūduši zīmējumi atrodami Rīgas vietējā vācu, latviešu vai krievu valodā izdotajā presē vai afišās. Pie ieguvumiem pieskaitu arī darbu bibliotēkās, lai gan jaunākā tēmai nozīmīgā zinātniskā literatūra ir pieejama virtuālajā vidē, klasiskie darbi – tēmas pirmsākumi tur nav atrodami. Novērtēju to, ka man bija iespēja tos lasīt.

Nākamais, ko vēlos pieminēt, ir daudzie dzīvesstāsti, ko iepazinu. Lai cik kultūras pieņēmumu par viņu izskatu dēļ marginalizēti šie cilvēki nebija, viņi nezaudēja pašcieņu, guva ienākumus un, iespējams, atgādināja skatītājiem, kas ir būtiskais cilvēka dzīvē. Protams, skatītāju redzējums, tas, ko viņi saskatīja izstādē, varēja nesakrist ar *dzīvo eksponātu* vēstījumu. Bet, atgriežoties pie dzīvesstāstiem, atkal minēšu Čangu un Engu Bankerus, kuri pirms iesaistes izklaides industrijā bija prasmīgi uzņēmēji Siāmā (Taizeme), tāpat viņi veiksmīgi darbojās savu viesizrāžu organizēšanā, un līdz pat Pilsoņu kara beigām viņiem piederēja zemes īpašumi un vergi Ziemeļkarolīnā. Cits stāsts ir par meksikānieti Huliju Pastranu (*Julia Pastrana*, 1834–1860), kura sirga ar hipertrihozi (viņas seju un ķermeni klāja biezi mati). Kā atzīmēja izrāžu apmeklētāji, viņas *mežonīgais* ķermenis ļoti kontrastēja ar viņas izsmalcināto uzvedību, dziedāt un dejotprasmi, to, kā viņa sevi atklāja skatītājiem. Viņas liktenis bija ļoti traģisks – Hulija mira dzemdībās. Pēc pamatīgas zinātniskās izpētes Maskavas Universitātē, profesors taksidermēja viņas ķermeni un pārdeva tālākai eksponēšanai. Hulija tikai, šķiet 2012. gadā, pēc vairāk nekā simts gadiem, Meksikas un Norvēģijas starpvalstu līguma rezultātā tika guldīta dzimtajā kapsētā. Tāpat kā Hotentotu Venēras, Sāras Bartmānas (*Sarah Baartman*, 1789–1815), mirstīgās atliekas no Francijas atgriezās Dienvidāfrikā 2002. gadā. Šo stāstu ir daudz, tie patiesi ir pamācoši.

Cits ieguvums saistās ar zinātniskās sadarbības iespējām, iepazīšanos ar kolēģiem – vēsturniekiem, etnologiem, kuri ilgstoši pēta etnogrāfiskos un frīku šovus. Piemēram, etnoloģe, Piecu kontinentu muzeja Minhenē direktora vietniece zinātniskajā darbā *Hilke Thode-Arora*, kas ir vairāku tēmai veltītu monogrāfiju autore. Viņas darbi par Karla Hagenbeka etnogrāfisko industriju ļauj saprast mūsdienu Latvijas teritorijā notikušo dzīvo izstāžu kontekstu. Tāpat vēlos pieminēt sadarbību ar Austrijas vēsturnieku Klemensu Radaueru, kurš laipni atļāva izmantot savas kolekcijas materiālus – etnogrāfisko un frīku šovu fotogrāfijas un attēlus – virtuālajai izstādei, ko sadarbībā ar Agru Somi sagatavoju projekta ietvaros.

Kādu turpinājumu saredzat savam pētījumam?

Šobrīd – tie varētu būt vairāki virzieni. Viens no tiem saistās ar projekta pieteikumu LZP FLPP konkursam, kura pamattēma būtu dzīvo izstāžu ietekme uz latviešu kultūras aktivitātēm šajā periodā. Nākamais – starptautiskā konference, ko, pateicoties LU sniegtajam atbalstam, kopā ar poļu kolēģiem D. Demski un D. Čarņecku rīkosim šī gada oktobrī. Tā ir cieši saistīta ar mana projekta tēmu un veltīta strīdīgajām kolekcijām – tiem artefaktiem, kas nonākuši muzeju vai privātkolekcionāru īpašumā koloniālisma politikas ietvaros (etnogrāfiskie šovi bija viena no izpausmēm). Tie ir gan kultūras objekti, gan cilvēku kaulu materiāls u. tml., kas savulaik kalpoja kā uzskates līdzekļi cilvēces kultūras un ārējā izskata dažādībai. Pieteikšanās konferencei līdz šī gada 31. maijam.

Virtuālā izstāde “Dzīvās izstādes Latvijas teritorijā 19. gs. pirmajā un 20. gs. otrajā pusē” apskatāma: *https://dzivasizstades.wixsite.com/divaini.*

Laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”
sagatavoja **Ilona Gehtmane-Hofmane**

IEPAZĪSTINĀM AR LATVIJAS ZINĀTNISKAJIEM INSTITŪTIEM
Elektronikas un datorzinātņu institūts

Turpinājums no 1. lpp.

Finanses: 2022. gadā kopējais saņemtais finansējums ir 6 miljoni eiro, no kuriem 90% ir konkursa kārtībā piesaistītais finansējums, bet 10% – bāzes finansējums. Pēdējos piecos gados 6,2 miljonus eiro EDI ieguvis starptautisku konkursu pētniecības projektos.

Starptautiskie projekti: šobrīd EDI ir koordinators un vada projekta “Go IT!” konsorciju, kā arī īsteno vēl desmit citus “Apvārsnis Eiropa”, četrus “Apvārsnis 2020”, vienu Eiropas Kosmosa aģentūras un divus ERA-NET projektus.

Publikācijas: Pēdējos gados vairāk nekā puse no EDI autoru zinātniskajiem rakstiem publicēti prestižāko zinātnisko žurnālu grupā Q1 un Q2 (*CiteScore*).

Pētniecības/Stratēģiskie pīlāri: Viedu iegultu kooperatīvu sistēmu izstrāde, balstoties uz signālu apstrādi un iegulto intelektu, viediem sensoriem un lietu internetu, robotiku un mašīnuztveri un tālizpēti. Kosmosa datu apstrāde. Īpaši precīza notikumu laika mērīšana.

Loma sabiedrībā: Izmantot savas zināšanas, pieredzi un kompetences, lai sniegtu sabiedrībai jaunas tehnoloģijas viedās mobilitātes, industrijas 4.0, precīzās un personalizētās veselības, digitālās dzīves, kosmosa un citās jomās. Finansējuma piesaiste pētniecībai, jaunu speciālistu sagatavošana, Latvijas un tās zinātnes atpazīstamības veicināšana pasaulē, nododot zināšanas uzņēmumiem jaunu produktu radīšanai.

Institūts lepojas: Zinātņu akadēmijas (ZA) ietvaros 1960. gadā dibināts Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūts, kurā iekļāvās atsevišķas Fizikas institūta un Enerģētikas institūta laboratorijas. Institūta izveides iniciators un pirmais direktors (līdz 1992. gadam) bija Eduards Jakubaitis. Institūts darbu uzsāka ZA augstceltnes telpās, un tā galvenās pētniecības tēmas saistījās ar ciparu skaitļošanas tehnikas attīstību, automātu teoriju, elektronisko elementu, īpaši pusvadītāju ierīču, parametru noteikšanu un testēšanu, ātrdarbīgu loģisko shēmu izveidi izmantojot tuneļdiodes u. c.

Kā 60. gadu nozīmīgākais notikums ir institūta radītā un uzbūvētā pirmā ciparu elektroniskā skaitļojamā mašīna Latvijā Jāņa Daubes vadībā. Tā sekmīgi izmantota vairākus gadus, veicot pētniecībā nepieciešamos aprēķinus. Institūtam strauji augot, 1964. gadā tas pārcēlās uz jaunām telpām ZA pilsētiņā, kas bija izveidojusies Rīgas pilsētas Teikas rajonā. 1967. gadā uzsākta zinātniskā žurnāla “Automātika un skaitļošanas tehnika” izdošana, kurš šobrīd ar nosaukumu “Automatic Control and Computer Science” tiek indeksēts *SCOPUS* un izplatīts caur *Springer*.

70. gadu spilgtākie sasniegumi saistīti ar *mini-ESM* un pirmo Latvijā radīto mikroprocesoru sistēmu izveidi. Īpaši jāpiemin multiprocesoru kontroles sistēma Mēness visurgājējam PSRS Mēness programmas ietvaros, kas tika radīta Alda Bauma vadībā. Nozīmīgs darbs ieguldīts arī metroloģiskā atbalsta sniegšanai pusvadītāju rūpniecībai, kura tajos gados sekmīgi attīstījās arī Latvijā.

80. gados par galveno pētniecības tēmu izvēlēta datortīklu izpēte un attīstība. Institūts kļuva par vienu no šīs jomas vadošajām zinātniskajām institūcijām PSRS. Intensīvs darbs veikts teritoriālo, kā arī lokālo datortīklu izpētes jomā, izstrādāti vairāki programmatūras un elektroniskās aparatūras produkti, attīstīti vērienīgi projekti, kā, piemēram, PSRS Zinātņu akadēmijas datortīkla AKADEMNET izveide E. Jakubaiša vadībā. Institūtā nodarbināto pētnieku un atbalsta personāla skaits sasniedza 800 cilvēku.

1991. gadā EDI ieguva tagadējo nosaukumu, un par direktoru tika ievēlēts Ivars Biļinskis. Pētniecībā notika aktīva pievēršanās signālu ciparapstrādes problēmu risināšanai, īpaši, neregulāri pārveidotu signālu apstrādei, lāzerlokācijas, lāzera-*Doplera*, superaugsto frekvenču un citu signālu ciparapstrādei. Turpinājās pētījumi arī mikroprocesoru sistēmu, nelineāru objektu dinamiskas analīzes, integrālo shēmu projektēšanas metožu un datoru tīklu pārvaldības jomās. Nozīmīgākais sasniegums 90. gados ir 1997. gadā iegūta Eiropas IT balva par “Dasp-lab system” izstrādi I. Biļinska vadībā, kura demonstrēja institūtā izveidotās “Digital alias-free signal processing” tehnoloģijas iespējas.

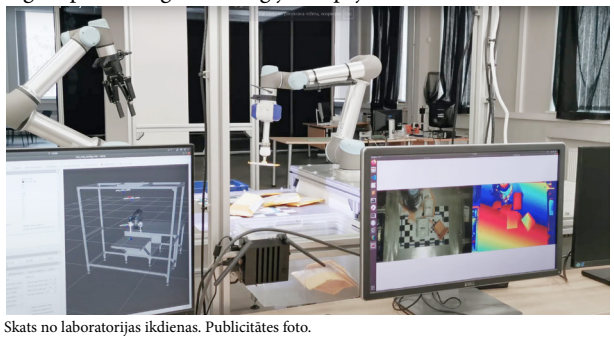

Skats no laboratorijas ikdienas. Publicitātes foto.

21. gadsimta pirmās desmitgades spilgtākais sasniegums ir EDI radītā augstas precizitātes laika mērīšanas tehnoloģija jeb “Event Timers” (Jurija Artjuha vadībā), kas ir starptautiski augtu novērtēta un “International Laser Ranging Service” ietvaros pielietota visā pasaulē – Eiropas Savienībā, ASV (NASA), Ķīnā, Japānā, Korejā, Krievijā (ROSCOSMOS) u. c. Šobrīd vairāk nekā puse no visām satelītu lāzerlokācijas stacijām izmanto EDI radītos notikumu taimerus. Turklāt ar Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) atbalstu šī laika mērīšanas tehnoloģija ir pielāgota arī darbam kosmosa apstākļos un tās izmatošana jau ieplānota vairākās EKA misijās.

2007. gadā par institūta direktoru ievelēts Modris Greitāns. Desmitgades otrajā pusē, pateicoties piesaistītam Eiropas Struktūrfondu finansējumam, veikta būtiska institūta infrastruktūras un laboratoriju aprīkojuma modernizācija, kā arī iesākta institūta telpu renovācija. Pateicoties šim faktam un pētniecisko projektu paplašināšanai, EDI darbā iesaistīti vairāki desmiti jauno speciālistu, universitāšu studentu un doktorantu. Zinātniskā darbība tika veiksmīgi papildināta ar jauniem pētniecības virzieniem – bezvadu sensoru tīkli, iegultās sistēmas, attēlu apstrāde, biometrijas signālu apstrāde.

21. gadsimta otrā desmitgadē turpinās institūta attīstība, veicot būtiskus ieguldījumus EDI infrastruktūrā, telpu modernizācijā, bezvadu sensoru tīklu un lietu interneta, kā arī intelektuālo transporta sistēmu testa gultņu izveidē, gan aktīvi piesaistot nacionālos (tai skaitā koordinējot VPP “SOPHIS” izpildi M. Greitāna vadībā) un, it īpaši, “Apvārsnis 2020” projektus (kopā 16 projekti ar 4,51 miljonu eiro lielu finansējumu). Līdz ar to paplašinās pētniecības tematika, pievēršoties savienotai un autonomai mobilitātei, mākslīgam intelektam, kiberfizikālajām sistēmām un robotikas tehnoloģiju pētniecībai. Ar EDI izveidoto bezpilota auto 2016. gadā veikti pirmie pašbraucošā auto braucieni Latvijā bijušā Rumbulas lidlauka teritorijā. Savukārt 2017. gadā Biķernieku trasē tas tiek demonstrēts plašai publikai (izvizinot arī satiksmes un ekonomikas ministrus).

Zinātnisko institūciju starptautiskos izvērtējamos savā zinātņu nozaru grupā EDI ieguvis visaugtākos vērtējumus – 2013. gada izvērtējumā EDI ir vienīgā valsts zinātniskā institūcija inženierzinātņu un datorzinātņu jomā, kas tika vērtēta kā augsta līmeņa, spēcīga un starptautiski nozīmīga institūcija. Savukārt, 2019. gada izvērtējumā EDI ir vienīgā zinātniskā institūcija inženierzinātņu un tehnoloģiju jomā, kuras pētniecības kvalitāte novērtēta kā ļoti laba, bet attīstības potenciāls novērtēts ar atzīmi *izcili*.

Šobrīd, 21. gadsimta trešajā desmitgadē, EDI ir starptautiski atpazīts un atzīts pētniecības centrs, kas lepojas ar saviem darbiniekiem – gan jaunajiem pētniekiem, gan pieredzējušiem zinātniekiem – un kas sniedz būtisku ieguldījumu viedo iegulto kooperatīvo sistēmu attīstībā Eiropas un pasaules līmenī, koordinējot un vadot tehniskos darbus “Apvārsnis 2020”, “Apvārsnis Eiropa” un Eiropas Kosmosa aģentūras projektos. EDI sadarbojas ar simtiem uzņēmumu, universitātēm un pētniecības centriem visā pasaulē, piemēram, robotikas jomā (projekti: *AI4DI*, *EdgeAI*; EDIdaļas vadītājs: *Dr.* Modris Greitāns), pašbraucošo auto jomā (projekti: *PRYSTINE*, *AI4CSM*; EDI daļas vadītājs: *Dr.* Kaspars Ozols), digitālo shēmu un izstrādes rīku izstrādes jomā (projekts: GOIT; projekta koordinators Dr. Rihards Novickis), valkājamo elektronisko ierīču jomā (*PRESIDIUM*, EDI daļas vadītājs: *Dr*. Atis Elsts), mākslīgā intelekta jomā (projekti: *VIZTA*, *IMOCO4.E*; EDI daļas vadītājs: *Dr.* Roberts Kadiķis) u. c. Institūtam ļoti palīdzētu, ja tiktu mazināts nelietderīgais administratīvais slogs, tiktu ieguldīts pētniecības infrastruktūrā, palielināts bāzes finansējums un veidotas ilgtermiņa (>6 gadu) valsts pētījumu programmas.

Lepojamies ar pēdējo trīs gadu komercializācijas rezultātiem, jo esam licencējuši astoņas dažādas tehnoloģijas uzņēmējiem un pārdevuši patentu par EDI radīto biometrijas sistēmu M. Greitāna vadībā, kā arī ar attīstīto zinātnisko infrastruktūru, kur pēdējos gados ieguldīti vairāki miljoni eiro, ļaujot veikt pētniecību pasaules līmenī. Pēc pieciem gadiem institūts būs multidisciplinārs, starptautiski atpazīts un augstu novērtēts pētniecības centrs. Institūtam ļoti palīdzētu, ja Latvijas politiķi un ierēdņi pie mums biežāk ciemotos un vairāk uzticētos.

Lai Latvijā zinātne attīstītos, mums, nedaudz pārfrāzējot mūsu dižgaru Raini, vajag nevis vienam pret otru karot, bet gan visiem kopā pret tumsu!

Laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”
sagatavoja *Dr. sc. comp.* **Modris Greitāns**
un *Dr. sc. ing.* **Kaspars Ozols**

18. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē aktualizē enerģētikas un ar nozari saistīto tēmu nozīmīgumu šodienas un nākotnes sabiedrībai

Turpinājums no 1. lpp.

Baltijas intelektuālās sadarbības konferences tradicionāli tiek veltītas vienai tēmai, šogad tā ir enerģētika. Latvijas Zinātņu akadēmijas ārlietu sekretārs akadēmiķis **Modris Greitāns**, kurš ir viens no konferences organizētājiem un referentiem, uzsverot konferences tēmas, aktualitāti saka: *“Šī gada konferences tēma ir “Enerģija nākotnes sabiedrībai”. Pēdējo gadu notikumi ir parādījuši enerģijas un, it īpaši, tās iztrūkuma vai milzu sadārdzinājuma būtisko ietekmi uz visām sabiedrības grupām, uz to ierasto dzīvesveidu un attīstības iespējām. Konferencē enerģētikas jautājumi tiks apskatīti no plaša skatupunkta, zinātniekiem, uzņēmējiem un politiķiem diskutējot gan par enerģijas ražošanu un alternatīviem enerģijas avotiem, gan par tās uzkrāšanas, pārvades un apgādes metodēm, gan arī par efektīvu un ilgtspējīgu enerģijas izmantošanu. Enerģētika ir joma, kur investīcijas ir jāplāno ļoti tālredzīgi, jo to rezultātus un ieguvumus bieži sagaidām tikai pēc daudziem gadiem. Lai nākotnes sabiedrībai nebūtu jāsūkstās par enerģētikas problēmām, aicinu visus interesentus konferencē diskutēt, kā tās novērst jau tagad!”*

Konferences vēsture

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Igaunijas Zinātņu akadēmijas un Lietuvas Zinātņu akadēmijas sadarbība sākās 1990. gada 28. jūnijā, kad triju akadēmiju prezidenti Tallinā parakstīja attiecīgu vienošanos. Akadēmiķis Jānis Stradiņš šo sanāksmi raksturoja šādi: *“Tallinas apspriede bija pirmais solis Baltijas republiku Zinātņu akadēmiju tuvināšanā un to patstāvīgā iziešanā starptautiskajā arēnā, atraisoties no gadu desmitiem ilgušās PSRS ZA aizbildniecības”*.

Kopš 1996. gadu Baltijas valstu Zinātņu akadēmiju vadības sanāksmēs piedalās arī Ziemeļvalstu Zinātņu akadēmiju vadītāji. 1999. gada septembrī akadēmiju prezidentu tikšanās Rīgā pirmoreiz tika apvienota ar 7. Baltijas intelektuālās sadarbības konferenci. Pēc akadēmiķa Jāņa Stradiņa iniciatīvas konferences gaitā pirmoreiz tika pasniegtas kopīgās Baltijas valstu Zinātņu akadēmijas medaļas. Katra laureāta diplomā ierakstītais formulējums ir atšķirīgs, taču visus vieno lielais ieguldījums sadarbības veicināšanā starp Baltijas reģiona zinātniekiem un kopīgu zinātnisku pētījumu izstrādē.

7. Baltijas intelektuālās sadarbības konference turpināja tradicionālās Baltijas valstu inteliģences sanāksmes, kuras pēc Tautu Savienības Intelektuālās sadarbības institūta Parīzē (analoga organizācija *UNESCO*) iniciatīvas tika rīkotas, sākot ar 1935. gadu. Šajās konferencēs piedalījās Igaunija, Latvija, Lietuva, Somija, epizodiski arī Zviedrija un Dānija. Pirmā Baltijas intelektuālās sadarbības konference notika Kauņā (1935), otrā – Tartu (1936), trešā – Helsinkos (1937), ceturtā – Rīgā (1938), piektā – Kauņā (1939). Sesto konferenci bija paredzēts sarīkot Tallinā 1940. gada 15.–17. jūnijā, taču tā nenotika iecerētajā apjomā, jo 1940. gada 17. jūnijā Baltijas valstis varmācīgi okupēja Sarkanā Armija.

Par Baltijas valstu Zinātņu akadēmiju sadarbību lasiet LZA tīmekļvietnē: *www.LZA.lv.*

AIZSTĀVĒŠANA

2023. gada 30. martā Daugavpils Universitātes Ekonomikas un uzņēmējdarbības promocijas padomes atklātā sēdē **JĀNIM KUDIŅAM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) sociālajās zinātnēs. Balsojuma rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

***

2023. gada 6. aprīlī Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē **AGNESEI LASTOVSKAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) sociālajās zinātnēs. Balsojuma rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

***

2023. gada 14. aprīlī Latvijas Universitātes Datorzinātnes un informātikas nozares promocijas padomes atklātā sēdē **MAIJAI KĀLEI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) dabaszinātnēs. Balsojuma rezultāti: par – 9, pret – 2, atturas – 1.

***

2023. gada 14. aprīlī Latvijas Universitātes Datorzinātnes un informātikas nozares promocijas padomes atklātā sēdē **LAUMAI PRETKALNIŅAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) dabaszinātnēs. Balsojuma rezultāti: par – 12, pret – 0, atturas – 0.

***

2023. gada 9. maijā plkst. 15.30 Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijas (LSPA) Veselības un sporta zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Brīvības gatvē 333, 205. auditorijā **GERMANS JAKUBOVSKIS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Peldētāju sacensību darbības un elpošanas sistēmas kvantitatīvo parametru pilnveide” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai veselības un sporta zinātnes nozarē, sporta pedagoģijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. biol. Vahur Oopik* (Tartu Universitāte, Igaunija), *Dr. psych.* Kristīne Mārtinsone (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. paed.* Žermēna Vazne (Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LSPA Sporta nozares bibliotēkā un LSPA tīmekļvietnē: *www.lspa.lv.*

***

2023. gada 12. maijā plkst. 13.00 Latvijas Universitātes (LU) Bioloģijas zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Rātsupītes ielā 1 Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrā **ELĪNA ČERNOOKA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Bakteriofāga Enc34 neraksturotu konservatīvu proteīnu strukturāli un funkcionāli pētījumi” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. biol.* Kalvis Brangulis (Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs), *Dr. chem.* Kristaps Jaudzems (Latvijas Organiskās sintēzes institūts), *Ph. D. Emilio Parisini* (Itālijas Tehnoloģiju institūts, Itālija un Latvijas Organiskās sintēzes institūts).

Ar darbu, sākot no šā gada 28. aprīļa, varēs iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

***

2023. gada 12. maijā plkst. 14.00 Latvijas Universitātes (LU) Medicīnas un veselības zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Jelgavas ielā 3, LU Akadēmiskā centra Zinātņu mājā, 401.auditorijā **NORMUNDS SŪNA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Komorbiditāte un riska faktori epilepsijas un akūtu simptomātisku krampju lēkmju gadījumā” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai medicīnas un veselības zinātnēs, klīniskās medicīnas nozarē, neiroloģijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. med.* Ināra Logina (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. med.* Kaspars Auslands (Rīgas Stradiņa universitāte), *Ph. D. Sulev Haldre* (Tartu Universitāte, Igaunija). Ar promocijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

***

2023. gada 12. maijā plkst. 15.00 Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un astronomijas zinātnes nozares specializētās promocijas padomes atklātā sēdē LU Cietvielu fizikas institūtā Rīgā, Ķengaraga ielā 8, konferenču zālē, kā arī attālināti **GUNA DOĶE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Sarkanā un infrasarkanā pēcspīdēšana ar pārejas metālu joniem aktivētos germanātu materiālos” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. habil. phys.* Linards Skuja (Latvijas Universitāte), *Dr.* Pāvels Onufrijevs (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. Marco Kirm* (Tartu universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

Dalība sēdē ar iepriekšēju pieteikšanos līdz šā gada 9. maijam, rakstot uz: *sintija.silina@lu.lv.*

***

2023. gada 16. maijā plkst. 16.30 Latvijas Universitātes (LU) Valodniecības un literatūrzinātnes un Mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas padomes atklātā sēdē **ALEKSANDRA BUŅINA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Semantisko lauku ietekme uz deficīta izpausmēm frazeoloģismu tulkojumos no franču valodas uz latviešu valodu” zinātniskā doktora grāda *(Ph. D.*) iegūšanai humanitārajās un mākslas zinātnēs.

Recenzenti: *Dr. habil. philol.* Andrejs Veisbergs (Latvijas Universitāte), *Dr. habil. philol.* Dace Markus (Liepājas Universitāte), *Dr. hab. Serguei Tchougounnikov* (Burgundijas Universitāte, Francija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Daudznozaru bibliotēkā un LU Humanitāro zinātņu fakultātes 304. telpā.

Lai pieteiktos sēdei, rakstīt uz: *iveta.narodovska@lu.lv.*

***

2023. gada 18. maijā plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “P-01” atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **LAUMA LAIPNIECE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Dendronizētu nelineāri optisko azohromoforu sintēze un pētījumi” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs: ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. chem.* Māris Turks (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. phys.* Aivars Vembris (Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts), *Dr. chem.* Aiva Plotniece (Latvijas Organiskās sintēzes institūts).

Sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā *Zoom: https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644.*

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: *https://ortus.rtu.lv,* RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

***

2023. gada 19. maijā plkst. 13.00 Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Klīniskās medicīnas promocijas padomes atklātā sēdē attālināti tiešsaistes platformā *Zoom* **ELĪNA KALNIŅA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Šarko-Marī-Tūta slimības klīnisko izpausmju dažādība un tās saistība ar neirofilamentu un ģenētisko tipu” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. med.* Ināra Logina (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. med.* Valdis Folkmanis (Latvijas Universitāte), *Dr. med.* Baiba Lāce (Lavalas Universitāte, Kanāda).

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļvietnē: *https://www.rsu.lv/promocijas-darbi.*

Interesenti, kuri vēlēsies piedalīties promocijas darba apspriešanā, saiti uz tiešsaistes platformu *Zoom* varēs sameklēt RSU tīmekļvietnē notikumu kalendārā vai sūtot pieprasījumu uz: *promocija@rsu.lv.*

2023. gada 19. maijā plkst. 15.00 Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un astronomijas zinātnes nozares specializētās promocijas padomes atklātā sēdē LU Cietvielu fizikas institūtā Rīgā, Ķengaraga ielā 8, konferenču zālē, kā arī attālināti **ALEKSANDRS PLATOŅENKO** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Radiācijas punktveida defektu modelēšana un raksturošana α-Al2O3 un MgAl2O4 kristālos no pirmajiem principiem” zinātnes doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Andris Guļāns (Latvijas Universitāte), *Dr. Theo Scherer* (Karlsrūes Tehnoloģiju institūts, Vācija), *Dr. Mikhail Brik* (Tartu Universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkā, Raiņa bulvārī 19.

Dalība sēdē ar iepriekšēju pieteikšanos rakstot uz: *sintija.silina@lu.lv* līdz šā gada 16. maijam.

***

2023. gada 23. maijā plkst. 10.00 Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes (LBTU) Izglītības zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē Jelgavā, J. Čakstes bulvārī 5, LBTU Tehniskās fakultātes Izglītības un mājsaimniecības institūta 336. auditorijā **IRINA KAZUŠA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Kritiskā domāšana medicīniskās ķīmijas studijās” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai sociālās zinātnēs.

Recenzenti: *Dr. paed.* Inese Jurgena (Latvijas Universitāte), *Dr. paed.* Ieva Margeviča-Grinberga (Latvijas Universitāte), *Dr. chem.* Māra Plotniece (Rīgas Stradiņa universitāte).

Ar promocijas darbu var iepazīties LBTU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielajā ielā 2, un tīmekļvietnē: *https://l-lufb.llu.lv.*

***

2023. gada 24. maijā plkst. 9.00 Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Psiholoģijas promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā un attālināti tiešsaistes platformā *Zoom* **KRISTĪNE ŠNEIDERE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Kognitīvo rezervju, kognitīvo funkciju un smadzeņu volumetrijas saistības gados vecākiem pieaugušajiem bez demences” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. psych.* Ingūna Griškēviča (Rīgas Stradiņa universitāte), *Ph. D.* Jurģis Šķilters (Latvijas Universitāte), *Ph. D. Jennifer Rusted* (Saseksas Universitāte).

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļvietnē: *https://www.rsu.lv/promocijas-darbi.*

Interesenti, kuri vēlēsies piedalīties promocijas darba apspriešanā, saiti uz tiešsaistes platformu *Zoom* varēs sameklēt RSU tīmekļvietnē notikumu kalendārā vai sūtot pieprasījumu uz: *promocija@rsu.lv.*

***

2023. gada 24. maijā plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “P-01” atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **RENĀTE MELNGAILE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Fluormetilēngrupas pārneses reaģentu izstrāde” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs: ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. chem.* Kaspars Traskovskis (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. Jérôme Waser* (Šveices Federālais tehnoloģiju institūts Lozannā (Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne), Šveice), *Dr. phil. Miriam O’Duill* (Notingemas Universitāte (University of Nottingham), Apvienotā Karaliste).

Sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā *Zoom: https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644.*

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: https://ortus.rtu.lv, RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

AIZSTĀVĒŠANA

2023. gada 25. maijā plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “P-01” atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **ELĪNA LĪDUMNIECE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Malārijas enzīmu inhibitoru izveide” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs: ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. chem.* Pāvels Arsenjans (Latvijas Organiskās sintēzes institūts), *Dr. chem.* Māra Plotniece (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. Gabriele Costantino* (Parmas Universitāte (University of Parma), Itālija).

Sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā *Zoom: https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644.*

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: *https://ortus.rtu.lv,* RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

***

2023. gada 26. maijā plkst. 10.00 Latvijas Universitātes (LU) Zemes zinātņu, fiziskās ģeogrāfijas un vides zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Jelgavas ielā 1, Dabas mājā, 106. auditorijā **LINARDS KĻAVIŅŠ** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Vaccinium ģints ogu un to spiedpalieku biorafinēšana bioloģiski aktīvu, funkcionālu sastāvdaļu iegūšanai” zinātniskā doktora grāda *(Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. Žaneta Stasiškiene* (Kauņas Tehnoloģiju universitāte, Lietuva), *Dr. Pekka Oinas* (Ālto Universitāte, Somija), *Dr. biol.* Gunta Spriņģe (Latvijas Universitāte).

Ar promocijas darbu, sākot no šā gada 2. maija, varēs iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Kalpaka bulvārī 4.

***

2023. gada 26. maijā plkst. 15.00 Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un astronomijas zinātnes nozares specializētās promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Jelgavas ielā 3, LU Fizikas, matemātikas un optometrijas fakultātes 501. telpā, kā arī attālināti, **MIKUS MILGRĀVIS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Kombinētas magnētiskā lauka iedarbības metalurģiskiem pielietojumiem” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. phys.* Guntars Kitenbergs (Latvijas Universitāte), *Dr. Egbert Baake* (Leibnica Hanoveres Universitāte, Vācija), *Dr. Andrew Kao* (Griničas Universitāte, Lielbritānija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

Dalība sēdē ar iepriekšēju pieteikšanos rakstot uz: *sintija.silina@lu.lv* līdz šā gada 23. maijam.

***

2023. gada 29. maijā plkst. 10.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “P-01” atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **ARMANDS SEBRIS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Purīna atvasinājumu sintēze jaunu optisko materiālu iegūšanai” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs: ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. chem.* Edgars Sūna (Latvijas Universitāte), *Dr. chem.* Pāvels Arsenjans (Latvijas Organiskās sintēzes institūts), *Dr. Jørn H. Hansen* (Norvēģijas Arktiskā universitāte (*The Arctic University of Norway*), Norvēģija)

Sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā *Zoom: https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644.*

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: *https://ortus.rtu.lv,* RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

***

2023. gada 1. jūnijā plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “P-01” atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **ANNA LIELPĒTERE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Stannilmetilēteru un furāna atvasinājumu elektroķīmiska oksidēšana jaunu sintēzes metožu izveidei” (angļu valodā: *Development of new synthetic methods based on electrochemical oxidation of stannylmethylethers and furan derivatives*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs: ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. chem.* Kaspars Traskovskis (Rīgas Tehniskā universitāte), *Ph. D. Maksim Ošeka* (Tallinas Tehnoloģiju universitāte (*Tallinn University of Technology*), Igaunija), *Ph. D. Helena Lundberg* (KTH Karaliskais Tehnoloģiju institūts (*KTH Royal Institute of Technology*), Zviedrija).

Sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā *Zoom*: *https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644.*

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: *https://ortus.rtu.lv,* RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

***

2023. gada 2. jūnijā plkst. 11.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas nozares promocijas padomes “P-08” atklātā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12, 201. telpā, kā arī attālināti **JĀNIS BRAUNFELDS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Daudzfunkcionālas šķiedru optisko sensoru sistēmas izveide un pielietojums uzraudzības risinājumiem” (angļu valodā: *Development of the Multifunctional Fiber Optical Sensing System and its Application in Monitoring Solutions*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Ģirts Ivanovs (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. sc. ing. Aleksejs Udaļcovs* (“Ericsson”, Zviedrija), *Dr. sc. comp.* Kaspars Sudars (Elektronikas un datorzinātņu institūts).

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Valsts Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: *https://ortus.rtu.lv*, RTU e-grāmatu platformā: *https://e-books.rtu.lv/*, kā arī RTU tīmekļvietnē: *www.rtu.lv* (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

***

2023. gada 2. jūnijā plkst. 13.00 Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Veselības un sporta zinātņu promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā un attālināti tiešsaistes platformā *Zoom* **SOLVITA KĻAVIŅA-MAKRECKA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Subjektīvās veselības un labbūtības saistība ar miega ilgumu pusaudžu populācijā Latvijā” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. med.* Ģirts Briģis (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. paed.* Žermēna Vazne (Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija), *Ph. D.* Linas Šumskas (Lietuvas Veselības zinātņu universitāte, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļvietnē: *https://www.rsu.lv/promocijas-darbi.*

Interesenti, kuri vēlēsies piedalīties promocijas darba apspriešanā, saiti uz tiešsaistes platformu *Zoom* varēs sameklēt RSU tīmekļvietnē notikumu kalendārā vai sūtot pieprasījumu uz: *promocija@rsu.lv.*

***

2023. gada 2. jūnijā plkst. 13.00 Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un astronomijas zinātnes nozares specializētās promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Jelgavas iela 3, LU Fizikas, matemātikas un optometrijas fakultātes 501. telpā, kā arī attālināti **DIDZIS BERENIS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Rotējošu pastāvīgo magnētu ierosinātas turbulentas šķidra metāla plūsmas skaitliska modelēšana” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. phys.* Andris Jakovičs (Latvijas Universitāte), *Dr.* Valdis Bojarevičs (Griničas Universitāte, Lielbritānija), *Dr. Bernard Nacke* (Leibnica Hanoveres Universitāte, Vācija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

Dalība sēdē ar iepriekšēju pieteikšanos, rakstot uz: *sintija.silina@lu.lv* līdz šā gada 30. maijam.

***

2023. gada 2. jūnijā plkst. 15.00 Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un astronomijas zinātnes nozares specializētās promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Jelgavas ielā 3, LU Fizikas, matemātikas un optometrijas fakultātes 501. telpā, kā arī attālināti **KIRILS SUROVOVS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Liela diametra silīcija kristālu audzēšanas ar pjedestāla procesu skaitliskā modelēšana” zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai dabaszinātnēs.

Recenzenti: *Dr. phys.* Imants Kaldre (Latvijas Universitāte), *Dr.* Gundars Ratnieks (*Wacker Chemie AG*, Vācija), *Dr. Wolfram Miller* (Leibnica Kristālu audzēšanas institūts, Vācija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

Dalība sēdē ar iepriekšēju pieteikšanos, rakstot uz: *sintija.silina@lu.lv* līdz šā gada 30. maijam.

***

2023. gada 7. jūnijā plkst. 13.00 Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Veselības un sporta zinātņu promocijas padomes atklātā sēdē attālināti tiešsaistes platformā *Zoom* **PĀVELS MUSTAFINS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Cilvēku ar invaliditāti – sēdvolejbola spēlētāju veselības un dzīves kvalitātes rādītāji”.

Recenzenti: *Dr. med.* Ivars Vanadziņš (Rīgas Stradiņa universitāte), *Ph. D.* Aija Kļaviņa (Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija), *Emer. prof. Nicolas Christodoulou* (Kipras Eiropas

Redaktore: Ilona Gehtmane-Hofmane
Literārā redaktore: Marta Labrence
Fizikas un tehnisko zinātņu nozares ārštata redaktore: Līga Grīnberga
Laikraksts “Zinātnes Vēstnesis” iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība Nr. 75
Izdevējs: Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA)

Redakcijas padome:
LZA akadēmiķi – Ivars Kalviņš, Tatjana Koķe, Baiba Rivža, Ojārs Spārītis, Andrejs Siliņš, Pēteris Trapencieris, Guntis Zemītis; LZA sabiedrisko attiecību speciāliste Ilze Stengrevica; LZP pārstāvji – Gundega Balode un Arnis Kokorēvičš; LZS pārstāvis – Uldis Grāvītis; LJZA pārstāve – Liene Spruženiece.

Redakcijas adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV–1050
Tālr. Nr.: 67225361
E–pasta adrese: zinatnes.vestnesis@lza.lv
www.lza.lv